24.10.23

Valtiovarainvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esitykseksi 34/2023 vp eduskunnalle laeiksi vuoden 2024 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

Valtiovarainvaliokunta on varannut Perheyritysten liitto ry – Familjeföretagens förbund rf:lle tilaisuuden esittää lausuntonsa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Perheyritysten liitto kiittää mahdollisuudesta ja kunnioittavasti esittää lausuntonaan seuraavaa:

> *Jotta hallitusohjelmassa oleva maksuaikakirjaus helpottaa yritysten sukupolvenvaihdoksiin ja muihin epälikvidiä omaisuutta koskeviin tilanteisiin liittyviä vero-ongelmia, kymmenen vuoden maksuaika on toteutettava korottomana ja vastaavanlaisena sekä perintö- että lahjaverolle.*

1. Aluksi

Suomi tarvitsee kestävää talouskasvua. Se voi syntyä vain yritysten kasvun, niiden synnyttämien työpaikkojen ja investointien avulla. Viime vuosina toinen toistaan seuranneiden kriisien seurauksena yritysten vakavaraisuus on joutunut entistä kovempien paineiden kohteeksi. Sen seurauksena tarve oman pääoman aseman vahvistamiseen korostuu. Yrityksillä on oltava kasvaakseen aikaisempaa enemmän omanpääomanehtoista rahoitusta. Verotuksen pitää siksi ohjata pääomia työllisyyttä ja investointeja tukevaan yritystoimintaan.

Maamme yrityskannasta vain henkilöomisteisten yritysten pääomiin kohdistuu aika ajoin huomattava erillisvero. Tämä henkilöomisteisten yritysten kilpailukykyä oleellisesti heikentävä vero tunnetaan paremmin nimellä sukupolvenvaihdosten perintö- ja lahjavero.

Perheyrityksen ja sen kehittämisen kannalta nykyinen sukupolvenvaihdoksen verotus ei ole yhdenvertaista verrattuna muulla tavoin omistettuihin yrityksiin. Esimerkiksi osuuskuntiin tai laajasti omistettuihin pörssiyhtiöihin ei kohdistu sukupolvenvaihdoksen verotusta. Ne kuitenkin toimivat usein kilpailutilanteessa perheyritysten kanssa ja saavat siten verotuksellista kilpailuetua omistusmuotonsa kautta. Tällä tavoin yritysvarallisuuteen kohdistuva perintö- ja lahjavero heikentää yrityskannan kasvupohjaa.

Perintö- ja lahjaverotus hidastaa perheyritysten kasvua ja pienentää niiden työllistävää vaikutusta. Tämän on todennut raportissaan myös EU-komissio (EU Commission Communication on the Transfer of Business, 14.3.2006): kun perintöverojen maksaminen johtaa varojen irrottamiseen yritystoiminnasta, yritystoiminnan häiriintymisestä johtuvat pitkän ajan verotulomenetykset saattavat olla suuremmat kuin perintöverojen tuotto lyhyellä aikavälillä.

2. Perintö- ja lahjaveron maksuajan merkitys

Perintö- ja lahjavero on erityisen ongelmallinen esimerkiksi näissä ongelmatilanteissa:

- Sukupolvenvaihdostilanteet ilman sukupolvenvaihdoshuojennusta, esimerkiksi alle 10 %:n omistus tai alaikäinen perillinen.
- Lasten perimä mutta lesken käyttämä ja hallitsema asunto, jota perilliset eivät voi myydä.
- Muuttotappioalueiden kodit: perintö- ja lahjaverotusarvo on yleensä paljon suurempi kuin myyntihinta, jos myynti edes onnistuu
- Vaikeasti rahaksi muutettava omaisuus: suvun kesäpaikat, erilaiset vapaa-ajan kiinteistöt jne.

Edellä mainittuja ongelmatilanteita yhdistää se, että perintönä tai lahjana siirtyy epälikvidiä omaisuutta, jonka muuttaminen rahaksi on mahdotonta tai vähintään huomattavan tappiollista. Kaikkein ongelmallisimpia sukupolvenvaihdostilanteita ovat ne, joissa huojennusta ei saada ja täysimääräinen perintö- ja lahjavero tulee perinnön- tai lahjansaajan maksettavaksi vain jopa muutaman kuukauden sisällä kuolemasta tai lahjoituksesta. Tämä koskee sekä yritysten että maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdoksia.

Yrityksen uusi omistaja voi jäädä huojennuksen ulkopuolelle esimerkiksi siksi, että huojennussäännöstön edellyttämä 10 %:n omistusosuusraja tai jatkajakriteeri ei täyty. Verohallinto ei myöskään välttämättä hyväksy yritystä perintö- ja lahjaverolaissa tarkoitettua yritystoimintaa harjoittavaksi yritykseksi. Näissä tilanteissa sukupolvenvaihdoksen verorasitus voi nousta ylitsepääsemättömän suureksi ja pakottaa omaisuuden myyntiin pilkkahintaan.

Viimeksi mainittu epäkohta on yleisin kiinteistöliiketoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja aiheuttaa niiden sukupolvenvaihdoksissa merkittäviä ongelmia. Kiinteistöliiketoimintaa verotetaan usein ns. muun toiminnan tulolähteessä. Silloin myöskään sukupolvenvaihdoshuojennus ei juuri milloinkaan sovellu kiinteistöliiketoimintaa harjoittavan yrityksen sukupolvenvaihdokseen. Tällainen kiinteistöliiketoiminnan muusta liiketoiminnasta poikkeava verokohtelu perustuu vuosikymmeniä vanhaan oikeuskäytäntöön ja on kiinteistöliiketoiminnan ammattimaistumisen ja laajentumisen myötä vanhentunut. Siitä huolimatta Verohallinto noudattaa sitä laajasti.

Perheyritysten liitto pitää tärkeänä perintö- ja lahjaveron maksuajan pidentämistä. Se on keino pienentää perintö- ja lahjaverosta yritykselle aiheutuvia, jopa yrityksen myyntiin tai vähintään sen investointikyvyn kuihduttavaan osingonjakoon johtavia ongelmia. Pitkän maksuajan avulla yrityksen osingonjakoa on mahdollisuus kasvattaa maltillisesti niin, että osinko juuri riittää osinko- ja perintö- ja lahjaverojen maksamiseen muttei silti liiaksi vahingoita yrityksen toimintaedellytyksiä.

3. Hallitusohjelman kirjaus maksuajan pidentämisestä

Orpon hallituksen ohjelman mukaan perintöveron maksuaikoja pidennetään 10 vuoteen. Kirjauksen tarkoitus on vähentää perintöverotuksen aiheuttamia maksuvaikeuksia. Tarkoitus on oikea. Perheyritysten liitto kannattaa sitä.

Sitä vastoin lausunnon kohteena olevan hallituksen esitysluonnoksen mukaiset keinot edellä mainittujen ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ovat olennaisen puutteellisia. Ne uhkaavat kääntää koko uudistuksen vaikutukset negatiivisiksi. Esitysluonnoksen mukaisena uudistusta ei pidä toteuttaa.

4. Pidennetyn maksuajan on kohdistuttava sekä perintö- että lahjaveroon

Esitysluonnoksen mukaan pidennettäisiin ainoastaan perintöveron maksuaikaa, ei lahjaveron. Lahjaveron jättäminen pidennetyn maksuajan ulkopuolelle ei ainoastaan olisi pahasti puutteellinen ratkaisu edellä mainittuihin ongelmatilanteisiin, vaan se voisi kääntää koko ratkaisun vaikutuksen negatiiviseksi.

Suomessa perintö- ja lahjaverotuksessa on vakiintuneesti noudatettu linjaa, jossa lahjaverotus on enintään yhtä ankaraa kuin perintöverotus. Syynä on se, että jos perintövero on kevyempi kuin lahjavero, se johtaa käytännössä ns. lukkiutumisvaikutukseen, jossa lahjoja ei anneta vaan jäädään odottamaan omaisuuden omistajan kuolemaa. Se johtaisi ongelmallisiin tilanteisiin, kun yritysten ja maatilojen toimintaedellytysten sekä työllistämis- ja investointikyvyn kannalta tärkeitä sukupolvenvaihdoksia lykättäisiin odottamaan omistajan kuolemaa, jopa kymmenillä vuosilla eteenpäin.

Esitetty muutos voisi jopa estää sellaisia perheyrityksen omistajan elinaikana tapahtuvia sukupolvenvaihdoksia, joihin ei sovellu sukupolvenvaihdoshuojennus. Jos jatkaja saa yhtiön osakkeet omistukseensa silloin, kun luopuja esimerkiksi 80-90 vuoden iässä kuolee, jatkaja on hyvinkin 60-70-vuotias, jolloin jatkajan pitäisi jo itse luopua osakkeista siirtämällä ne seuraavalle sukupolvelle. Perintöveron helpottaminen lahjaverotusta enemmän johtaisi todennäköisesti perheyritysten stagnaatioon tai negatiiviseen kehitykseen. Päinvastoin kuin tämä vaikutus, Suomi tarvitsee perheyrityksiä luomaan tulevina vuosina kipeästi kaivattua ja valtiontalouden tervehdyttämisen kannalta välttämätöntä talouskasvua ja työllisyyttä.

Vuonna 2017 toteutetun veroasteikkojen muutoksen jälkeen lahjaverotus on hieman keveämpää kuin perintöverotus. Sipilän hallituksen toteuttamaa muutosta perusteltiin sillä, että sen avulla haluttiin edistää elinaikana tapahtuvia sukupolvenvaihdoslahjoituksia. Vastaava perustelu koskee myös muuta omaisuutta kuin yritysvarallisuutta. Perheiden kesämökkien ja muuttotappioalueiden asuntojen siirtoa seuraaville sukupolville siirron kannalta järkevällä hetkellä ei pidä estää säätämällä lahjaverotus kireämmäksi kuin perintöverotus.

Edellä mainituilla perusteilla on olennaisen tärkeää säätää lahjaverotukseen kymmenen vuoden maksuaika vastaavin ehdoin kuin perintöverotukseen. Lahjaveron tuotto on noin neljännes perintöveron tuotosta, joten lahjaverotuksen maksuajan pidentämisellä lienee vaatimaton valtiontaloudellinen vaikutus. Ilman lahjaverotuksen maksuaikaa koko uudistus on syytä ottaa uuteen harkintaan.

Perheyritysten liitto kiinnittää huomiota siihen, miksi perintöveron maksuaika esitetään säädettäväksi 10 vuoden mittaiseksi bullet-lainaksi. Se johtaa kaikkein suurimpiin verotulon viivästymisvaikutuksiin valtiolle ja suurimpiin mahdollisiin luottotappioriskeihin. Perintöveron – ja lahjaveron – maksuajan myönteisten vaikutusten saavuttamiseen riittäisi, että maksuaika olisi kymmenen vuotta mutta maksu tehtäisiin vuotuisissa tasaerissä, 1/10 vuodessa. Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu, miksi tällaista porrastettua, valtiolle edullisempaa maksujärjestystä ei esitetä.

5. Maksuajan on oltava koroton

Esitysluonnoksen mukaan perintöverolle kertyisi kymmenen vuoden maksuaikana viivästyskorkoa viitekorko + 3,5 %-yksikköä. Vero katsottaisiin siis viivästyneeksi eräpäivästään lähtien, mutta sitä ei kymmenen vuoden kuluessa pantaisi ulosottoon.

Ehdotettu korko olisi nykyisen korkotason vallitessa noin 8 % vuodessa. Se ylittää merkittävästi nykyiset markkinakorot. Näin korkea korko tekee lisämaksuajasta lähes käyttökelvottoman lukuun ottamatta kaikkein suurimpia hätätilanteita, joissa perinnönsaajalla ei ole mitään keinoja järjestää perintöveron maksua paitsi jäädä valtiolle velkaa erääntyneen ja korkeakorkoisen verovelan muodossa. Perheyritysten liitto ei tunnista yhtään tilannetta, jossa vuonna 2017 säädettyä vastaavaa mutta kahteen vuoteen

Perheyritysten liitto

rajoitettua perintöveron maksuaikaa olisi käytetty ja se olisi helpottanut perintöveron liittyviä maksuongelmia.

Esitetyssä muodossa perintöverolle kertyisi kymmenen vuoden maksuaikana korkoa 10 x 8 % (olettaen viitekoron pysyvän noin 4-5 %:n tasossa) eli 80 % veron määrästä laskettuna. Perintöveron määrä lähes tuplaantuisi. Kukaan rationaalisesti ajatteleva ei tartu tällaiseen maksuaikaan, jollei hänen ole aivan pakko.

Perheyritysten omistajat tosin voivat olla pakotettuja valitsemaan maksuajan, koska he eivät saa vähemmistöosuudelleen yrityksessä käytännössä minkäänlaista vakuusarvoa pankissa. Tyypillisesti myös perheyritysten ja muiden useiden omistajien omistamien yritysten osakassopimukset estävät osakkeiden antamisen lainan vakuudeksi. Omistajat eivät halua ottaa sitä riskiä, että omistajan maksukyvyttömyyden seurauksena yrityksen omistajaksi tulee pankki tms. ulkopuolinen velkoja.

Jos veron korko on jopa lähes 10 %, se ylittää useimpien omaisuuslajien realistisen juoksevan vuosituoton (etenkin veronjälkeisen nettotuoton), jolla verot ja niiden korot on voitava maksaa. Seurauksena on mahdottomuus maksaa korkoa, jota puolestaan seuraavat omaisuuden pakkomyynnit veron maksamiseksi ja koron välttämiseksi. Pakkomyynnit johtavat käytännössä konfiskatoriseen tilanteeseen, jossa verotus pakottaa verovelvollisen ottamaan suuria taloudellisia tappioita myymällä omaisuuttaan alihintaan.

Verotuksen pitää olla omistusratkaisujen kannalta neutraalia. Jos omistaja päätyy myymään yrityksen, sen pitää tapahtua siksi, että vanha omistuspohja ei ole yrityksen ja omistajien kannalta enää paras mahdollinen. Myynnin ei pidä tapahtua verotuksen pakottamana.

Jotta perintö- ja lahjaveron maksuaika lieventää veroon liittyviä ongelmia tehokkaasti, maksuajan on tärkeää olla koroton. Näin maksuaika auttaisi ennen kaikkea vaikeasti rahaksi muutettavan omaisuuden lahjaksi tai perinnöksi saaneita selviytymään verosta, vaikka omaisuus ei edes tuottaisi mitään (esimerkiksi kesämökit ja omassa käytössä olevat asunnot).

Jos perintö- ja lahjaveron maksuaika toteutettaisiin niin, että vero on maksettava enintään kymmenenä keskenään yhtä suurena vuotuisena eränä korkeintaan kymmenen vuoden aikana, se pienentäisi tehokkaasti maksuajan korottomuudesta aiheutuvaa valtion korkotulojen laskennallista menetystä (esitysluonnoksen arvion mukaan noin 10-20 miljoonaa euroa) ja mahdollista veron saamatta jäämisen riskiä.

Lisätietoja asiasta antaa veroasiantuntija Simo Valtti (0400 276 166, simo.valtti@perheyritys.fi).

Helsingissä 24. päivänä lokakuuta 2023

PERHEYRITYSTEN LIITTO R.Y. – FAMILJEFÖRETAGENS FÖRBUND R.F.

Alexander Bargum
Hallituksen puheenjohtaja

Simo Valtti
Veroasiantuntija